

Hry a cvičení se zvuky

1. Podmíněná reakce na zvuk

- reakce na zvuk určitým pohybem
- zjištění, jaké zvuky je dítě schopno vnímat
- nezbytná při audiometrickém vyšetření
- **Pomůcky:** *bubínek, kostka, krabice(kbelík,..)*
- **Postup:** Dítě sedí naproti logopeda, logoped nejprve předvádí celé cvičení a ukazuje dítěti, co se bude dít!!! Logoped drží kostku a přiloží si ji k uchu. Když dítě logopeda sleduje, logoped bouchne do bubínku a kostku pak vhodí do krabice. Logoped musí dát najevo, že zvuk bubínku slyšel a že se mu zvuk líbí. Opakujeme to stejně dvakrát nebo třikrát. Poté si dá kostku k uchu již dítě. Po zaznění úderu je vhodné dítěti ruku vést a naučit ho, jak správně na zvuk reagovat. Můžete využít pomocníka, který bude dítěti při provádění úkolu pomáhat. Dítě má vhodit kostku do krabice poté, co uvidí a uslyší úder do bubínku. Po určitém počtu opakování dítě pochopí, co se po něm žádá a je schopné provádět tuto činnost samostatně. Dalším krokem je odstranění zrakové opory, tzn. že se dítě posadí zády k logopedovi, aby nevidělo, zda již úder do bubínku proveden byl či ne. Pozor na zrcadla nebo skla, která umožňují odraz pohybu logopeda!!! Dále je třeba provádět úder do bubínku s různými časovými odstupy, aby si dítě nezvyklo automaticky reagovat na určitý rytmus!!!
- **Obměny:** místo vhazování kostek do krabice můžeme využívat *navlékání kroužků na tyčku, vhazování koleček do pokladničky, stavění komínů z kostek, posílání autíček po šikmé ploše, atd.*

2. Telefon zvoní

- reakce na zvonění telefonu a seznámení se s jeho funkcí
- **Pomůcky:** *telefon a fotografie osoby, která bude volat*
- **Postup:** Předem je třeba domluvit se s osobou, která bude volat a nachystat si její fotografii. Posad'te se s dítětem a mějte u sebe telefon. Dejte dítěti ruku na telefon, když ještě nezvoní a seznámte ho s danou situací. „Telefon nezvoní, neslyším.“ Držte telefon v ruce nebo ho dejte dítěti do ruky a čekejte, až někdo vám smluvená osoba zavolá. Ve chvíli, kdy telefon začne zvonit, ucítí dítě vibrace, které doprovázejí zvonění. Dále je třeba doprovázet tuto situaci slovy „Telefon zvoní, slyším telefon“. Nechte zvonění několikrát opakovat, aby mělo dítě čas si zvonění uvědomit. Poté hovor přijměte a řekněte „Ahoj“ nebo „Haló“. Dítěti ukažte připravenou fotografii a řekněte například „Babi volá, řekni ahoj.“ Pokud dítěti přikládáme sluchátko k uchu, musíme mu sluchadlo nastavit do polohy T z polohy M.

Stejně nacvičujeme i volání dané osobě. Opět si připravíme fotografii volané osoby, se kterou se předem domluvíme a ukážeme ji dítěti. Řekneme: „Voláme babi“. Vytočíme číslo a necháme dítě poslouchat vyzváněcí tón a řekneme:

„Zvoní“ Když zvonění ustane, upozorníme na změnu a řekneme „Tam je babi. Rekni ahoj.“

- **Obměna:** stejně nacvičujeme i reakci na domovní zvonek

3. Ticho a zvuk

- Dítě se učí rozlišovat mezi zvukem a tichem, tzn. „*Zvuk je.*“ x „*Zvuk není.*“
- **Pomůcky:** *obaly od rozpustných vitamínů (tuby) nebo plechovky*
- Dříve než se provádí toto cvičení, seznamuje se dítě během hry s různými hračkami, že některé mohou vydávat zvuky - zvukové hračky a některé zvuk nevydávají. Tyto hračky třídíme podle toho, zda zvuk vydávají nebo ne na dvě hromádky – do dvou krabic,... a vždy dítěti ukazujeme, zda slyšíme nějaký zvuk či ne – buď slovem nebo gestem, případně znakem.
- **Vlastní cvičení – postup:** Vezmeme tři stejné tuby/krabičky/plechovky a dvě z nich naplníme stejným množstvím drobných předmětů – např. korálků a třetí necháme prázdnou. Nejdříve si samo dítě vyzkouší, která tuba/krabička/plechovka zvuk vydává a která ne...je-li třeba, ukážeme dítěti, co je příčinou zvuku. Pak už sami třeseme s nádobkou a dítě určuje, zda zvuk slyší nebo ne. Otevením tuby/plechovky/krabičky můžeme ověřit správnost odpovědi. Stejně tak je možné kontrolovat odpověď pomocí vnímání vibrací, když dítě třese samo s těmito předměty.

4. Začátek a konec

- Dítě se učí reagovat na konec řady opakujících se zvuků.
- **Pomůcky:** chrastítko, píšťalka, flétna, tamburína, rolničky, atd.
- **Postup:** Chrastíme chrastítkem a v momentě, kdy chrastítko přestane vydávat zvuk, má dítě provést předem stanovený úkol...např. stavět komín z kostek – tzn. vždy po ukončení vydávání zvuku postavit jednu kostku na druhou.
- **Obměna:** Do rytmu bubnujeme na tamburínu a dítě pochoduje po místnosti. Když přestaneme bubnovat, dítě se zastaví. Zpočátku je možné s dítětem pochodovat společně a celý úkol mu předvést. Dítě vidí, že bubnujeme a zrakovou kontrolou zjistí, že jsme přestali a stojíme. Pak už by však mělo úkol zvládat i bez zrakové kontroly, tzn. pouze sluchem.

5. Kolikrát?

- Dítě určuje počet zvukových podnětů (u malých dětí se pracuje pouze s počtem 1,2,3, u předškolních do 5, atd.)
- **Pomůcky:** *trumpeta, tamburína, ozvučná dřívka, zvonek, píšťalka, atd.*
- **Postup:** Dle zvoleného hudebního nástroje vydáváme příslušný počet zvuků a dítě má za úkol zopakovat, kolik těch zvuků slyšelo. Možnosti, jak to udělat jsou různé – např. na stejný hudební nástroj zopakuje to stejné nebo pomocí tleskání, příp. postavení komínu z tolika kostek, kolik zvuků slyšelo, atd.

6. Samá voda, přihořívá, hoří

- hledání zvukového předmětu
- Dítě se učí poznávat, odkud zvuk přichází (dovednost důležitá pro bezpečnost, pro orientaci v rozhovoru s více osobami, kdy musí poznat, kdo mluví a kde se nachází)
- **Pomůcky:** *budík se silným zvoněním, rádio, zvuková hračka*
- **Postup:** Předmět s výrazným zvukem schováme někde v místnosti a dítě ho pak bude hledat. U dětí s těžkou sluchovou vadou je důležité vybrat hodně silný zvuk a prostor, kde bude předmět schovaný, je potřeba ohraničit. Např. můžeme využít velkých papírových krabic, do nichž uděláme díry, aby zvuk vycházel dobře ven. Vezmeme krabice dvě, příp. tři, vezmeme např. budík se silným zvoněním a schováme ho pod jednu z krabic. Dítě má za úkol poznat, pod kterou krabicí budík je. Může si zpočátku pomáhat ohmatáním vibrací na stěně krabice. Později už určuje správnou krabici pouze na základě poslechu a o správnosti odpovědi se přesvědčí jejím odkrytím.
- **Obměny:** Sami se schovejte, bubnujte, pískejte nebo zpívejte a dítě vás bude hledat.
- Prostor, v němž cvičení provádíte postupně zvětšujte. Dítě se musí naučit orientovat také dle toho, jestli zvuk slábně nebo sílí, podle toho, zda se od něj vzdaluje nebo se k němu přibližuje.

7. Stejně nebo jiné?

- Dítě se naučí rozlišit, zda dva po sobě jdoucí zvukové podněty jsou stejné nebo rozdílné.
- **Pomůcky:** *flétna, bubínek a kartičky s grafickými znázorněními pojmů „stejný“ (např.. dvě kolečka) a „jiný“ (např. kolečko a trojúhelník)* nebo použijeme znak. S těmito pojmy by už dítě mělo být seznámeno předem a vědět, co znamenají.
- **Postup:** Nejdříve dítěti úkol předvedeme. Dvakrát zabubnujeme na bubínek a zvedneme kartičku se dvěma kolečky, příp. ukážeme znak. Pak foukneme dvakrát do flétny a opět ukážeme kartičku se dvěma kolečky nebo znak „stejný“. Bude-li však po sobě následovat jeden úder do bubínku a jedno fouknutí do flétny, zvedneme kartičku s jedním kolečkem a jedním trojúhelníkem nebo ukážeme znak „jiný“. Několikrát opakujeme to stejné a po chvíli necháme dítě, aby se samo pokusilo odpovědět samo. Nejdříve opět se zrakovou kontrolou, později již pouze na základě poslechu.
- **Obměny:** obměna zvukových podnětů – vždy takové, které se od sebe výrazně liší, např. klepání kladivem a zazvonění zvonečkem, bubínek a cinkání klíčů, tamburína a trumpeta,... atd. Později je možné přistoupit ke zvukům, které jsou si podobnější – buben – klepání kladivem do dřeva, zvonění klíči – zvonění na zvonek, ťukání lžičkou do sklenice nebo do stolu, apod. Vždy to však musí být zvuky, o kterých víme, že je dítě dokáže vnímat!!!

8. Pomalu nebo rychle?

- Dítě se učí rozlišovat pomalé a rychlé tempo.
- **Pomůcky:** *bubínek, autíčko, krabice.*
- **Postup:** Udeříme několikrát po sobě s delšími pauzami do bubínku a řekneme dítěti, že to bylo „pomalu“, příp. použijeme znak. Potom vezmeme autíčko a předvedeme s ním pomalou jízdu – např. parkování do garáže. Zopakujeme, že to bylo pomalu a ještě jednou auto jede pomalu. Opakujeme ještě jednou a pomáháme dítěti pomalu pohybovat autem. Stejně nacvičujeme rychlé tempo. Začínáme s nácvikem opět se zrakovou kontrolou a poté od ní upouštíme.
- **Obměny:** Místo autíčka si vezmeme panenku a ukazujeme dítěti, zda chodí pomalu či rychle a pak ho necháme tento úkol dělat samotné. Také můžeme využít domeček a zvířátka, zvířátka buď půjdou do domečku rychle nebo pomalu.

9. Potichu nebo nahlas?

- Dítě se učí rozlišit hlasitý a tichý zvuk.
- **Pomůcky:** *bubínek, kelímky (malé a velké), vršky od PET lahví*
- **Postup:** Místo pojmů „potichu“ a „nahlas“ používáme slov „málo“ a „moc“. Je nutné, aby dítě tyto pojmy před prováděním tohoto cvičení byly s těmito pojmy seznámeny a rozuměly jim. Společně s těmito pojmy by si mělo dítě osvojit i pojem „nic“. Nejprve s dítětem plníme předem připravené kelímky různými menšími předměty a říkáme, kde jich je málo a kde moc a kde není nic. Když chápe rozdíly mezi těmito pojmy, můžeme přistoupit ke hře. Uhodíme do bubínku velmi silně a řekneme dítěti, že to bylo MOC. Stejně tak tomu musí odpovídat výraz našeho obličeje. Potom vhodíme vršek od PET láhve do velkého kelímku. Stejný postup opakujeme ještě jednou a naznačíme dítěti, že má vhodit vršek do velkého kelímku. Podobně postupujeme při předvedení tichého zvuku. Jen řekneme, že jsme slyšeli MÁLO a vršek házíme do malého kelímku. Zpočátku se dítě opět orientuje především na základě zrakové kontroly podle velikosti úderu.
- **Obměny:** dítě na silné úderu dupe jako medvěd a na tiché našlapuje tiše na špičky jako kočka.

10. Vysoký nebo hluboký?

- Dítě se učí porovnávat vyšší a nižší tón
- **Pomůcky:** *klávesový hudební nástroj (klavír, harmonika, piano), figurky kuřátka (ptáčka, myšky) a medvěda (slona), obrázky zvířátek, která jste si zvolili.*
- **Postup:** dítě seznámíme se dvěma tóny na klávesnici. K hlubokému tónu přiřadíme obrázek medvěda, vysoký označíme obrázkem kuřátka. Před dítě postavíme figurky zvířátek a vyzveme ho, aby poslouchalo, kdo se ozve. Když zahrájeme „medvědí tón“, dítě zvedne figurku medvěda, když uslyší vysoký tón, ukáže kuřátko. Zpočátku si při odpovědi pomáhá sledováním obrázků umístěných na klávesnici, takže vlastně vidí, či tón jsme zahráli. Později už jen naslouchá. Pro začátek volíme tóny, které se od sebe hodně liší, aby jejich rozlišení bylo snazší.
- **Obměny:** dítě navléká kroužky na háčky připevněné vysoko a nízko. Při vysokém tónu musí zvednout ruku do výšky, aby mohlo kroužky navléknout, při nízkém se musí sehnout. Pohyb nahoru a dolů podporuje pochopení rozdílu mezi vysokým a nízkým tónem.

11. Poznáš, co to bylo?

- Dítě se učí určovat zdroj zvuku z předem vymezeného souboru podnětů.
- **Pomůcky:** *bubínek, flétna(trumpeta) a jejich obrázky.*
- **Postup:** připravte si bubínek, flétnu (trumpetu) a jejich obrázky. Zabubnujte na bubínek a hned potom zvedněte obrázek s bubínkem. Zabubnujte ještě jednou a vyzvěte dítě, aby zvedlo obrázek s bubínkem nad sebe. Stejný postup předved'te s flétnou (trumpetou). Až dítě pochopí, co se po něm chce, bude vybírat a zvedat obrázek samo podle zvuku, který předvedete. Cvičení se provádí nejprve se zrakovou kontrolou, než dítě získá potřebnou jistotu. Potom bude odpovídat už jen na základě poslechu.
- **Obměny:** Postupné přidávání dalších zvukových podnětů. Kromě obrázků je možné využít identickou sadu hudebních nástrojů a dítě opakuje podle Vás na příslušný nástroj Vámi vydaný zvuk